

Ebeveynlerin Hastanede Yatan Çocuklarının Anksiyete Düzeyine Etkisi*

The Effect of Parents on the Hospital Anxiety Level of Hospitalized Children

İD HİLAL KAYNAK*

İD ÇAĞRI ÇÖVENER ÖZÇELİK**

* Bu çalışma, Çağrı Çövenner Özçelik'in danışmanlığında, Hilal Kaynak'ın Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı'nda 2018 yılında tamamladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Ayrıca 15-16 Kasım 2018 tarihlerinde düzenlenen 17. Milli Pediatri Hemşireliği Kongresi'nde sözel bildiri (özet) olarak sunulmuş olup "Sözel Bildiri Birincilik Ödülü"ne layık görülmüştür.

ÖZ

Amaç: Hastanede yatan 9-12 yaş arasındaki çocuklarına refakat eden ebeveynlerin yaşadıkları anksiyetenin, çocuklarının anksiyete düzeyine etkisini değerlendirmektir.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı tiptedir. Araştırma, kulak-burun-boğaz ve çocuk cerrahisi servislerine gününbirlik yatışı yapılan 9-12 yaş arası 162 çocuk ve 162 ebeveyni olmak üzere 324 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Çocuk ve Ebeveyni Tanılama Formu, Çocuklar için Durumluk Sürekli Kaygı Ölçeği ve Beck Anksiyete Ölçeği kullanılmıştır. Veri toplama süresi yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür.

Bulgular: Çocuklar için Durumluk Kaygı puanı ile ebeveyn Beck Anksiyete puanı arasında %70.9 düzeyinde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon saptanmıştır ($r=0.709$; $p=.001$). Yapılan lojistik regresyon analizi sonucunda ebeveyn Beck Anksiyete puanının modele anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. Ebeveyn Beck Anksiyete puanı çocuklar için durumluk kaygı puanını %39.2 oranında etkilemektedir ($R^2=0.392$).

Sonuç: Araştırmaya katılan ebeveynlerin anksiyetesinin çocuklarının anksiyete düzeyini doğrudan etkilediği görülmüştür. Bu durumu iyileştirmek için çocuk hemşirelerinin ebeveynlerde ve çocukta anksiyete yaratabilecek faktörleri tanılaması ve anksiyeteye neden olabilecek faktörleri en aza indirmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Anksiyete, Beck Anksiyete Ölçeği, çocuklar için Durumluk Kaygı Ölçeği, hastaneye yatma.

ABSTRACT

Aim: This study aimed to evaluate the effect of the anxiety of parents on the anxiety level of their 9- to 12-year-old children staying in hospital.

Methods: The research was a descriptive study comprising 162 parents and 162 children between 9 and 12 years of age who were admitted to the ear-nose-throat and pediatric surgery services of a training and research hospital in Istanbul, Turkey. The Child and Parent Diagnostic Form, the State-Trait Anxiety Inventory for Children, and the Beck Anxiety Inventory were used as data collection tools. The data collection lasted about 15-20 minutes.

Results: A statistically significant correlation of 70.9% was found between the State-Trait Anxiety Inventory for Children and the Beck Anxiety Inventory for parents ($r=0.709$; $p=.001$). Regression analysis revealed that the Beck Anxiety Inventory score for parents had a significant effect on the model. The Beck Anxiety Inventory score affected the State-Trait Anxiety Inventory score of 39.2% for children ($R^2=0.392$).

Conclusions: Anxiety of parents participating in the study directly affected the level of anxiety of their children. To improve this situation, pediatric nurses should identify the factors that may cause anxiety in parents and children and minimize the factors that may cause any anxiety.

Keywords: Anxiety, Beck Anxiety Inventory, State-Trait Anxiety Inventory for Children, hospitalization.

* H Kaynak, Uzm. Hemşire
Sarıyer Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul
e-posta: kaynak-hilal@hotmail.com

** Ç Çövenner Özçelik, Doç. Dr.
Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul
Yazışma Adresi / Address for Correspondence:
Çağrı Çövenner Özçelik, Doç. Dr.
Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı, Başbüyük Mah. Başbüyük Yolu Sok. 9/4/1 Maltepe/İstanbul
Tel: 0 216 777 57 00
e-posta: ccovenner@gmail.com

Hastaneye yatmak bireyin ve yakınlarının, anksiyete ve endişelerini artıran onları huzursuz eden bir süreçtir.⁽¹⁾ Anksiyete, benliğin tehdit altında hissedilmesi, endişe, kaygı, üzüntü, hoş olmayan duygu olarak tanımlanmaktadır⁽²⁾ ve Türk Dil Kurumu sözlüğünde “üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa” anlamındadır.⁽³⁾ Anksiyete, kişilerin hayatları boyunca yaşadığı bir duygudur. Tüm kişilerde görülebilir ve herkesi etkileyebilir. Anksiyete, hem bir ortama uyum sağlamayı kolaylaştıran hem de stres oluşturan diğer duygulara göre olumsuz algılanan duygudur. Anksiyetenin bir başka özelliği ise bir kişiden diğerine yansiyabilmesidir.⁽⁴⁾

Çocuğun hastanede yatması, uygulanan cerrahi girişimler, komplikasyonlar, çocuğun kaybı ya da sakat kalması, çocuğuna yardım edememe düşüncesi, bilgi eksikliği, iş yeri ile ilgili izin problemleri, sosyal ve ekonomik sorunlar ile ilgili belirsizlikler ebeveynlerin anksiyetelerini artırmaktadır.⁽⁵⁾ Dolayısıyla ebeveynlerinin anksiyetesini gözlemleyen çocukta da anksiyete bulguları ortaya çıkabilmektedir.⁽⁶⁾ Bu durum çocukların bazılarında içe kapanma, regresyon bazılarında ise agresif davranışlar şeklinde görülebilir.^(6,7) Artmış anksiyete çocuğun üretkenlik ve bağımsızlık özelliğini azaltır, çocukta güçsüzlüğe yol açar; hastalığa ve tedaviye uyum sürecini olumsuz etkiler,⁽⁶⁾ iyileşme hızını azaltır ve hastaneye yatış süresini uzatır.⁽⁷⁾ Bu sürecin rahat atlatılabilmesi için, çocuğun kendini yalnız hissetmemesi, sevildiğini ve değerli olduğunu hissetmesi önemlidir. Bu süreçte çocukta bu olumsuz etkilerin azaltılabilmesi için aile üyelerinin yani refakatçilerinin ve sağlık personelinin desteği gerekmektedir.⁽⁸⁾

Sağlık ekibinin profesyonel bir üyesi olan hemşireler, sağlıklı/ hasta birey ve aileleri ile iyi iletişim kurabilen, onların duygusal, sosyal ve ekonomik sorunlarını iyi gözlemleyebilen, ekip üyeleridir.⁽⁹⁾ Bu anlamda hemşirenin ebeveynlerde ve çocukta anksiyete yaratabilecek faktörleri ve anksiyete düzeylerini tanılaması, anksiyeteye neden olabilecek faktörleri en aza indirmesi, doğru, uygun yardım girişimlerini planlayarak uygulaması, aileyi bilgilendirmesi ve bakımın sonuçlarını değerlendirmesi gerekir. Bilgilendirmede uygulanacak işlemlerin ve hemşirelik girişimlerinin anlatılması, hekim ile iletişiminin sağlanması, benzer konumdaki sağlıklı/hasta birey ve aileleri ile görüştürülmesi, anne ve çocukların anksiyete düzeylerinin azaltılmasında ebeveynlerin çocuklarına destek olmalarına katkı sağlayacaktır.^(7,10)

Amaç

Araştırma, hastanede yatan 9-12 yaş arasındaki çocuklarına refakat eden ebeveynlerin yaşadıkları anksiyetenin, çocuklarının anksiyete düzeyine etkisini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Sorusu

Hastanede yatan 9-12 yaş arasındaki çocuklarına refakat eden ebeveynlerin yaşadıkları anksiyete düzeyi çocuklarının anksiyete düzeyine etkiler mi?

Yöntem

Araştırmanın türü, yeri ve zamanı

Araştırmanın tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Bir eğitim ve araştırma hastanesinin kulak-burun-boğaz ve çocuk cerrahisi servislerinde Mayıs 2017-Kasım 2018 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmada bu hastanenin seçilme nedeni, kurumun hasta sirkülasyonunun yoğun olmasıdır.

Katılımcılar

Araştırmanın yapıldığı tarihler arasında evrenden ulaşılabilen tüm çocuklar ve ebeveynler örnekleme dâhil edilmiştir. Örneklem sayısını belirlemek amacıyla G*Power (v3.1.9) programı kullanılarak güç analizi yapılmıştır. Çalışmanın gücü 1- β (β = II. tip hata olasılığı) olarak ifade edilir ve genel olarak araştırmaların %80 güce sahip olmaları gerekmektedir. Çalışma başlangıcında 20 çocuk ve ebeveyni ile pilot çalışma yapılmıştır. Ebeveyn ve çocuklardaki anksiyete korelasyon düzeyine (r : 0.300) göre α =0.05 düzeyinde %95 güven aralığı elde etmek için 138 çocuk ve 138 ebeveyn olmak üzere, toplamda 276 kişi olması gerektiği hesaplanmıştır. Veri kayıpları da düşünülerek araştırma 162 ebeveyn ve 162 çocuk olmak üzere 324 kişi ile tamamlanmıştır. Çalışmaya alınma ölçütleri; kulak-burun-boğaz servisinde veya çocuk cerrahisi servisinde gününbirlik cerrahi nedeniyle yatışı olan 9-12 yaş arasındaki çocuklar ve ebeveynleri, veri toplama sırasında çocuğun hastanede yatıyor olması, çalışmaya katılmaya istekli olması, ebeveynin ve çocuğun psikiyatrik tedavi alıyor olmaması olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkeni

Çocuğun anksiyete düzeyidir.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri

Ebeveynin anksiyete düzeyi, ebeveynin yaşı, çocuğun yaşı, çocuğa refakat eden kişi, daha önce hastanede yatan çocuklarının olması, daha önce kaybettiği çocuğunun olmasıdır.

Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları katılımcılara verilip çocukların ve ebeveynlerin kendilerinin doldurması istenmiştir. Okuryazar olmayanlara araştırmacı destek olmuştur. Veri toplama süresi yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Çocuk ve Ebeveyni Tanılama Formu: Araştırmacı tarafından benzer çalışmalar dikkate alınarak geliştirilen Çocuk ve Ebeveyni Tanılama Formu 5 açık uçlu, 7 kapalı uçlu olmak üzere toplam 12 sorudan oluşmaktadır. Bu form, ebeveyn ve çocuk ile ilgili demografik bilgileri içeren sorulardan (ebeveynin yaşı, ebeveynin eğitim düzeyi, gelir durumu, çocuğun yaşı vb. gibi) oluşmaktadır.

Çocuklar için Durumluk Sürekli Kaygı Ölçeği (ÇDSKE):

Ölçek 1973 yılında Spielberger tarafından geliştirilmiştir. 1995 yılında Özusta⁽¹¹⁾ tarafından Türkçe geçerlik güvenilirliği yapılmıştır. ÇDSKE'nin Durumluk Kaygı Ölçeği'nde çocuklardan, içinde buldukları "o anda" kendilerini nasıl hissettiklerini değerlendirmeleri ve ilgili üç seçenektan birini işaretlemeleri istenmektedir. Yirmi maddeden oluşan ölçek gerginlik, sinirlilik, tedirginlik gibi durumluk kaygıyla ilişkili duyguların değerlendirilmesini amaçlar. Bu duyguların varlığı, çocuk tarafından çok olarak bildirildiği durumda en yüksek puan olan 3, olmadığının bildirilmesi durumunda ise en düşük puan olan 1 verilir. Durumluk Kaygı Ölçeği'nden alınabilecek en yüksek puan 60, en düşük puan ise 20'dir. Ölçeğin değerlendirilmesinde toplam puan kullanılır. Puanın artması kaygı düzeyinin yüksek olduğunu gösterir.⁽¹¹⁾ Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach's Alfa katsayısı .82 olarak saptamıştır. Ölçeğin bu çalışmada uygulanan örneklem için Cronbach's Alfa katsayısı .91 olarak bulunmuştur.

Beck Anksiyete Ölçeği: Beck ve ark.⁽¹²⁾ tarafından geliştirilmiştir. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .93'tür. Beck Anksiyete Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması Ulusoy ve ark.⁽¹³⁾ tarafından hazırlanmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında, Cronbach Alfa katsayısı .93 olarak saptamıştır. Beck Anksiyete Ölçeği, 21 sorudan oluşan, bireylerin kendi kendilerine yanıtlayabileceği bir ölçektir. Sorular 0-3 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten minimum 0, maksimum ise 63 puan alınmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde toplam puan kullanılır. Ölçekten alınan puanların artması anksiyete düzeyinin de arttığını gösterir.⁽¹²⁾ Bu çalışmada, söz konusu ölçek ebeveynlerin anksiyete düzeyini ölçmek amacıyla kullanılacaktır. Ölçeğin bu çalışmada uygulanan örneklem için Cronbach's Alfa katsayısı .93 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizi NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programında yapılmıştır. Analizde tanımlayıcı istatistiksel metotlar (ortalama, standart sapma, medyan, frekans, oran, minimum, maksimum) kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin normal dağılım özellikleri Kolmogorov Smirnov testi ile incelenmiştir. Çocuklar için durumluk kaygı ölçeği normal dağılım ($Z=1.52$; $p=.19$) gösterirken, Beck Anksiyete Ölçeği'nin normal dağılım ($Z=2.54$; $p<.001$) göstermediği görülmüştür. Normal dağılım göstermeyen değişkenlerin ikili karşılaştırmalarında Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde ölçeklerden biri normal dağılım göstermediği için Spearman's Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Çocuklar için durumluk kaygı ölçeği puanları üzerine ebeveyn Beck Anksiyete Ölçeği puanlarının etkilerinin incelenmesinde Beck Anksiyete Ölçeği normal dağılım göstermediği için lojistik regresyon analizi kullanılmış ve anlamlılık %95 güven aralığında değerlendirilmiştir.

Araştırmanın etik yönü

Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurul'undan etik onay alınmıştır (03.04.2017-101). İstanbul İli Beyoğlu Bölgesi Kamu Hastaneleri Birliği'nden kurum izni alınmıştır. Katılımcılardan ise bilgilendirilmiş ve yazılı onam alınmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırma yalnızca bir eğitim ve araştırma hastanesinin kulakburun-boğaz ve çocuk cerrahisi servislerinde yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan çocukları yaş ortalaması 10.55 ± 1.25 (9-12) yıldır ve %92'sine ($n=149$) annesi, %8'ine ($n=13$) babası refakat etmektedir. Daha önce hastanede yatan çocuğu olan ebeveyn oranı %17.3 ($n=28$), ölen çocuğu olan ebeveyn oranı ise %3.1 ($n=5$) olarak saptanmıştır.

Çocuklar için Durumluk Kaygı puanı ile Ebeveyn Beck Anksiyete puanı arasında %70.9 düzeyinde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=0.709$; $p=.001$). Ebeveyn Beck Anksiyete puanlarının univariate analizde çocuklar için Durumluk Kaygı puanı üzerine etkili risk faktörü olduğu görülmektedir. Çocuklar için Durumluk Kaygı puanlarının medyan değeri olan 37 puan ve üzerini risk olarak alınıp, ebeveyn anksiyete düzeyleri lojistik regresyon analizi ile değerlendirmeye alınmıştır. Ebeveyn Beck Anksiyete puanlarının çocuklar için Durumluk Kaygı puanı üzerine etki derecelerini gösteren model özetine göre ebeveynin anksiyete düzeyi, çocuğunun anksiyetesini %39.2 oranında artırmaktadır ($NagelkerkeR^2= 0.392$). Lojistik regresyon analizi sonucuna göre ise ebeveyn Beck Anksiyete puanındaki bir birim artışın çocuklar için Durumluk Kaygı puanını 1.225 kat artırdığı saptanmıştır (OR=1.225; %95 CI: 1.139-1.317) (Tablo 1). Ebeveynin anne/baba olma durumuna göre çocuklar için Durumluk Kaygı puanı istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($Z=-1.148$; $p=.880$).

Tablo 1. Çocuklar İçin Durumluk Kaygı Ölçeği ve Ebeveyn Beck Anksiyete Ölçeği Puanlarının İlişkisi

Model	p	OR	%95 Güven aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
Ebeveyn BeckAnksiyete Ölçeği Puanları	.001*	1.225	1.139	1.317

*Lojistik regresyon analizi. OR=Odds ratio

Tartışma

Çocuklar için Durumluk Kaygı puanı ile ebeveynlerin Beck Anksiyete puanları arasındaki pozitif yönlü ilişki anlamlı bulunmuştur. Literatüre göre korelasyon katsayısı 0.00-0.25 çok zayıf; 0.26-0.49 zayıf; 0.50-0.69 orta; 0.70-0.89 yüksek; 0.90-1.00 çok yüksek ilişki şeklinde yorumlanmaktadır.⁽¹⁴⁾ Bu araş-

turmada, korelasyon katsayısı $r=0.709$ olup, çocuklar için Durumluk Kaygı puanı ile ebeveyn Beck Anksiyete puanı arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, “Hastanede yatan 9-12 yaş arasındaki çocuklarına refakat eden ebeveynlerin yaşadıkları anksiyete düzeyi çocuklarının anksiyete düzeyini etkiler mi?” sorusunun cevabı olmaktadır. Bu çalışmada, ebeveynlerin anksiyetesinin çocuğun anksiyetesini %39.2 oranında etkilediği saptanmıştır (Tablo 1). Yapılan çalışmalarda, çocukların kendi anksiyetelerinin yeterince farkına varamadıklarını ve ebeveynlerinin anksiyetesinden etkilendiği,⁽¹⁵⁻¹⁷⁾ ebeveyn anksiyetesi ile çocuğun hastaneye yatış süresi arasında pozitif bir ilişki olduğu,⁽¹⁸⁾ ebeveyn anksiyetesinin çocuk anksiyetesini arttırdığı^(19,20) saptanmıştır.

Literatürde ebeveynlerin olması gerektiğinden daha fazla anksiyeteli olduklarında bunu çocuklarına yansıttığı ve bu durumda hastane yatış sürelerinin uzadığı vurgulanmaktadır.⁽²¹⁻²³⁾ Bu araştırmada, literatürle benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu nedenle ebeveynin anksiyetesinin azaltılması hastanede yatan çocuk için oldukça önemlidir. Anne/babaların yaşayacağı anksiyeteyi çocuklara yansıtması, çocuğun var olan anksiyetesini artırarak, bakıma direnç göstermesine, bakım ve tedavi girişimlerini reddetmesine ortam hazırlayabileceği düşünülmektedir. Anksiyete bir kişiden diğer kişiye yansiyabilen bir duygu olduğu için çocuk çevresindeki kişilerden kolaylıkla etkilenebilmektedir. Anksiyetesi yüksek olan kişi anne ya da baba olsa bile durum değişmemektedir. Çevresinde sakin, mutlu kişiler olursa çocuk sakin, huzurlu, mutlu olur, ancak çevresinde anksiyetesi yüksek kişiler olursa çocuğunda anksiyetesi de artar; sinirli ve huzursuz olabilir. Bu araştırmada, ebeveynin anksiyetesinin çocuğun anksiyetesini arttırdığı saptanmıştır. Bu nedenle ebeveynin anksiyetesinin mümkün olduğunca azaltılması gerekliliği elzemdir. Bu araştırma, bulgularımızla paralellik göstermektedir. Pelander ve Leino'nun⁽²⁴⁾ okul çağındaki çocukların hastaneye yatış sırasında en iyi ve en kötü deneyimlerini tanımlamak amacıyla yaptığı çalışmada, çocuk hastaların en iyi deneyimleri eğlence aktiviteleri ve çevresiyle faaliyetleri olduğu, en kötü deneyimlerinin de kötü duygular olduğu belirtilmiştir. Hasta çocuklar fiziksel bakım ve tedavi sırasında ebeveynleri olmadığında hoş olmayan duygu ve ayrılık, yalnızlık hissi duyduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle çocukların bakımının çocuğu ve ebeveyni katarak iş birliği ile yapılmasına özen gösterilmelidir. Çocukların bakımına ebeveyn katılmadığında hem ebeveyn hem çocuk anksiyeteli olabilmektedir. Çocukların ve ebeveynin görüşlerinin dikkate alınması durumunda çocukların daha az anksiyeteli olacakları öngörülerek haklarına uygun olarak sağlık bakım hizmetlerine katılmalarının sağlanması gerektiği düşünülmektedir. Sağlık'ın⁽²⁵⁾ çalışmasında, ebeveynlerin anksiyete düzeylerinin çocukların işlem öncesi ağrı ve anksiyete düzeylerini anlamlı düzeyde etkilediği saptanmıştır. Ayrıca ebeveynleri yanında değil iken ağrı ve anksiyetelerinin arttığı saptanmıştır. Tosun'un⁽²⁶⁾ hastanede yatan çocuklara verilen bakımın aile merkezli bakım yönünden incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmada, hastanede çocuklarına refakat eden anneler için aile merkezli bakım uygulamalarının istendik düzeyde olmadığı, bu durumun da ebeveynde dolayısıyla da ço-

çukta anksiyete yarattığı saptanmıştır.

Araştırmanın güçlü yönleri

Araştırmanın, 138 çocuk ve 138 ebeveyn olmak üzere, araştırma toplam 276 kişi ile gerçekleştirilmesi planlanmışken, araştırma 162 ebeveyn ve 162 çocuk olmak üzere toplam 324 kişi ile tamamlanmıştır. Örneklem sayısının yüksekliği araştırma bulgularını da güçlendirmiştir.

Sonuç

Araştırmaya katılan ebeveynlerin anksiyetesinin çocuklarının anksiyete düzeyini doğrudan etkilediği saptanmıştır. Araştırmanın “Hastanede yatan 9-12 yaş arasındaki çocuklarına refakat eden ebeveynlerin yaşadıkları anksiyete düzeyi çocuklarının anksiyete düzeyini etkiler mi?” sorusunun cevabı “evet” olmuştur.

Hemşirelik Uygulamalarına Katkısı

Hizmet içi eğitim programlarında ebeveynlerde stres yaratabilen ve anksiyetenin artmasına zemin hazırlayan faktörler değerlendirilmelidir. Anksiyeteyi gösteren davranışsal tepkiler ve baş etmeyi desteklemek için gerçekleştirilebilecek yaklaşımlar belirlenmelidir. Anksiyeteyi giderecek/hafifletecek yöntemleri belirleyici prospektif araştırmalar yapılmalıdır. Çocuklar ve ebeveynlerine bilgi verilmemesinde yaşadıkları anksiyeteyi gidermede yardımcı olabilecek destek verilmeli ve çocuk hemşirelerin bu alanlardaki becerileri artırılmalıdır. Bunlar yapıldığında ebeveynin anksiyetesini en alt seviyeye indirerek çocuğun anksiyetesinin de artması engellenebilir ve çocuğun daha sakin, daha konforlu, daha huzurlu ve güvenli olması sağlanabilir.

Teşekkür: Tüm katılımcılara teşekkür ederiz.

Acknowledgement: We would like to thank all participants.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih ve No: 03.04.2017-101).	Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the Marmara University Institute of Health Sciences (date and number: 03.04.2017-101).
Bilgilendirilmiş Onam: Çalışmaya katılan katılımcılardan bilgilendirilmiş ve yazılı onam alınmıştır.	Informed Consent: All participants provided informed and written consent.
Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.	Peer-review: Externally peer-reviewed.
Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını belirtmişlerdir.	Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.
Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını açıklamıştır.	Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

© **Telif Hakkı 2020** Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Semahat Arsel Hemşirelik Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi (SANERC). Logos Tıp Yayıncılık tarafından yayınlanmaktadır.

© **Copyright 2020** by Koç University School of Nursing Semahat Arsel Nursing Education, Practice and Research Center (SANERC). This Journal published by Logos Medical Publishing.

KAYNAKLAR

- Nuray B. Yatarak tedavi gören hastalarının yakınlarının hemşirelerinin rolünü algılamaları [master's thesis]. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2010.
- Cüceloğlu D. Anksiyete. In: İnsan ve Davranışı. 28th ed. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2011. p. 100-12.
- Türk Dil Kurumu. Genel Sözlük. Available from: <http://www.tdk.gov.tr>.
- Gündoğdu G. Son trimesterdeki gebelerin anksiyete düzeyleri ile doğumdaki anksiyete ve ağrı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [master's thesis]. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2013.
- Erdem E, Korkmaz Z, Tosun Ö, Avcı Ö, Uslu N, Bayat M. Kronik hastalığı olan çocukların annelerinin bakım yükü. Sağlık Bilimleri Dergisi. 2013;22(2):150-7. Available from: <http://sagens.erciyes.edu.tr/dergi/2013-2/pdf/zubeyde.pdf>
- Cimete G, Kuşuoğlu S, Çınar N. Çocuk, hastalık ve hastane ortamı. In: Conk Z, Başbakkal Z, Yılmaz H, Bolışık B, eds. Pediatri Hemşireliği. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2013. p. 130-41.
- Üstün G, Erşan E, Kelleci M, Turgut H. Hastanede yatan çocuklarda psikososyal semptomların bazı değişkenler açısından incelenmesi. Cumhuriyet Tıp Dergisi. 2014;368(1):25-33. Available from: https://www.researchgate.net/profile/Meral_Kelleci/publication/291214184
- Bushi B. Üniversite öğrencilerinde yeme tutumu, anksiyete ve özlü iyi oluş düzeylerinin incelenmesi [master's thesis]. İstanbul: Beykent Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı; 2016.
- Tunay Ş, Söygüt G. Türk üniversite öğrencileri üzerinde endişe şiddet ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliği. Türk Psikiyatri Dergisi. 2009;20(1):64-8. Available from: <http://www.turkpsikiyatri.com/c20S1/68-74.pdf>
- Özdemir D, Kütük F. Anksiyete bozuklukları. Katkı Pediatri Dergisi. 2013;35(1):114.
- Özusta Ş. Çocuklar için Durumluk-Süreklilik Kaygı Envanteri uyarılama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Türk Psikoloji Dergisi. 1995;10(34):32-44. Available from: <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/cocuklar-icin-durumluk-surekli-kaygi-envanteri-toad.pdf>
- Beck A, Epstein N, Brown G, Steer R. An inventory for measuring clinical anxiety: psychometric properties. J Consult Clin Psychol. 1988;56(6):893-7. doi: 10.1037//0022-006x.56.6.893.
- Ulusoy M, Şahin N, Erkmen H. Turkish version of the Beck anxiety inventory: psychometric properties. Journal of Cognitive Psychotherapy. 1998;12(2):163-72. Available from: <https://www.researchgate.net/publication/233792003>
- Coşansu G. Verilerin analizi ve yorumlanması. In: Erdoğan S, Nahcıvan N, Esin N, eds. Hemşirelikte Araştırma. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri; 2014. p. 271.
- Alisınanoğlu F, Ulutaş I. Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Eğitim ve Bilim. 2003;28(128):65-71. Available from: <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5135/>
- Cicek E, Cicek IE, Kayhan F, Uguz F, Kaya N. Quality of life, family burden and associated factors in relatives with obsessive-compulsive disorder. Gen Hosp Psychiatry. 2013;35(3):253-8. doi: 10.1016/j.genhosppsych.2013.01.004.
- Li HC, Lopez V. Development and validation of a short form of the Chinese version of the State Anxiety Scale for Children. Int J Nurs Stud. 2007;44(4):566-73. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2005.12.004.
- Tiedeman ME. Anxiety responses of parents during and after the hospitalization of their 5- to 11-year-old children. J Pediatr Nurs. 1997;12(2):110-9. doi: 10.1016/S0882-5963(97)80031-0.
- Erden İA, Pamuk AG, Arun O, Akıncı SB, Önal Ö, Aypar Ü. Anestezi uygulanacak çocuk hastaların ebeveynlerinin anksiyeteleri üzerine müziğin etkisi. Anestezi Dergisi. 2010;18(1):94-8. Available from: <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TVRBNE1qUTVPUT09>
- Karaman Turan N, Acaroğlu R. Cerrahi girişim uygulanan adölesanlar ile anne/babalarının anksiyete düzeyleri arasındaki ilişki ve anksiyete nedenlerinin incelenmesi. Türkiye Klinikleri J Med Sci. 2012;32(2):308-15. doi: 10.5336/medsci.2010-22406.
- Çiftci E, Aydın D, Karataş H. Cerrahi girişim uygulanacak çocukların ebeveynlerinin endişe nedenleri ve anksiyete durumlarının belirlenmesi. J Pediatr Res. 2016;3(1):23-9. doi: 10.4274/JPR.63644.
- Grower S, Dutt A. Perceived burden and quality of life of caregivers in obsessive-compulsive disorder. Psychiatry Clin Neurosci. 2011;65(5):416-22. doi: 10.1111/j.1440-1819.2011.02240.x.
- Sadhasivam S, Cohen LL, Szabova A, et al. Real-time assessment of perioperative behaviors and prediction of perioperative outcomes. Anesth Analg. 2009; 108: 822-6. doi: 10.1213/ane.0b013e318195c115.
- Pelander T, Leino-Kilpi H. Children's best and worst experiences during hospitalisation. Scand J Caring Sci. 2010; 24(4): 726-33. doi: 10.1111/j.1471-6712.2010.00770.x.
- Sağlık D. Çocuk acil servisindeki invaziv girişimler sırasında ebeveynleri işleme dâhil etmenin çocukların ağrı ve anksiyete düzeylerine etkisi [master's thesis]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2017.
- Tosun A. Hastanede yatan çocuklara verilen bakımın aile merkezli bakım yönünden incelenmesi [master's thesis]. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2013.